

ABDÜLFETTAH RAUF'UN ŞİİRLERİNDE İÇ İÇE YİNELEMELER

Ahmet Çam

Dr., Novi Pazar Devlet Üniversitesi, ahmetefecam@gmail.com

ORCID: 0000-0002-4338-9090

DOI: <http://doi.org/10.51331/EB10AC>

GİRİŞ

Abdül Fettah Rauf; 20. yüzyıl Balkan coğrafyasına hem şairliği ve âlimliğiyle hem de fikir ve sanat anlayışıyla iz bırakmış ve izi günümüzde de sürülen önemli şahsiyetlerdendir. Osmanlı Türkçesiyle kaleme aldığı şiirlerindeki sanatsal değer, hiç kuşkusuz şairin duygu dünyası ile Türkçeye olan hâkimiyeti sonucunda ortaya çıkmıştır. Şairin eserlerindeki söz varlığını ustaca belirli bir ahenk düzeniyle işlemesi, onun şiirlerindeki etkileyciliği ve kalıcılığı artıran esas faktörlerden biridir. Bu açıdan ele alındığında Abdül Fettah Rauf'un sanat, fikir ve edebî yönü kadar dil kullanımının da önemli olduğu ortaya çıkmaktadır. Abdül Fettah Rauf'un zorluklara direnerek verdiği yaşam mücadelesi, âlim kişiliği, etkilediği ve etkilendiği kişiler ve kavramlar üzerine bugüne dek birçok çalışma ortaya konmuştur. Buna karşın onun dilin kullanım imkânlarından ne ölçüde yararlandığı ve eserlerindeki söz varlığı şimdiye kadar gereğince

irdelenmemiştir ve bu hususta yapılacak yeni araştırmalara ihtiyaç duyulmaktadır.

Yinelemeler yalnızca Türkçede değil dünya dillerinde de çok yaygın bir şekilde kullanılan yapılarıdır. Yinelemeler, bir dilsel bileşenin tamamının veya bir kısmının tekrarıyla yeni bir bileşen oluşturulması veya sözcükteki ses malzemesinin dil bilgisel veya anlam bilgisel amaçlar doğrultusunda sistematik olarak tekrarlanması şeklinde geniş bir biçimde tanımlanır ve bu ses bilimsel olarak tanımlanan kısmi yinelemeden anlam bilimsel ifadelerin tekrarına kadar uzanan yelpazeyi içine alır.¹

Şiirleri ele alan biçem incelemelerinde, seslerden sözcüklere, sözcük öbeklerine, dize oluşturan tümcelere ve dize öbeklerine kadar dil öğelerinin yinelenerek kullanılması da yineleme kapsamında ele alınır. Bu terim, çeşitleriyle birlikte uyakları, ses yinelemelerini, biçem incelemesinde anlatım şekilleriyle ilgili değişik kavramları içerir.² Özellikle, sözcük ve öbeklerinin, bütün bir dizenin yinelenmesi ses açısından bir etkileme sağlamakta, bir uyum, bir ritim oluşturmakta, tıpkı müzik yapıtlarında zaman zaman ana melodinin yinelenmesi ya da çeşitlemelerle anımsatılmasında olduğu gibi, dinleyende uyanan ses imgesini pekiştirmektedir. Öte yandan bu yinelemelerle belli bir kavram ya da önermenin dinleyenin/okuyanın zihninde yer etmesi, pekiştirilmesi de sağlanmaktadır.³

1 Carl Rubino, "Reduplication: Form, function and distribution," *Studies on Reduplication* içinde, ed. Bernhard Hurch, 11-29. (Berlin, New York: De Gruyter, 2005), 11; Martin Haspelmath, *Understanding Morphology* (London: Arnold), 24.

2 Doğan Aksan, *Cumhuriyet Döneminden Bugüne Örneklerle Şiir Çözümlemeleri* (Ankara: Bilgi Yayınevi, 2003), 48.

3 Doğan Aksan, *Şiir Dili ve Türk Şiir Dili* (Ankara: Engin Yayınları, 2006), 218.

Dil biliminde yinelemeler; ses bilgisel, biçim birimsel, söz dizimsel, anlam bilimsel ve metinsel yinelemeler olmak üzere ana hatlarıyla beşe ayrılır.⁴ Bunun yanında yinelemenin niceliğine göre tam, kısmi, yansımali, eş anlamlı, sentaktik ikiye katlama şeklinde yapılan tasnif çalışmaları da mevcuttur.⁵ Yinelemelerin geniş tasnifinde ise ses tekrarları, aliterasyon ve asonanslar, ön yineleme, art yineleme, çifte yineleme, bağlaç yinelemeleri, çok ekli yinelemeler, ek yinelemesi, ikileme, zıt yapılı yineleme, zıt paralel yineleme ve iç içe yineleme olmak üzere yinelemenin on bir çeşidi vardır.⁶ İç içe yineleme, herhangi bir metinde sözün bir veya birden fazla sesinin eksiltilerek veya söze bir veya birden fazla ses eklenerek benzeşen ses sayısına bakılmaksızın düzenli ve anlamlı bir biçimde yinelenmesidir.⁷ İç içe yinelemeler, şiirde iki sözle sınırlı değildir. İç içe yineleme örneğin, *başkan/başka/aşk/baş/kan/an* şeklinde de bir bende yerleştirilmiş de olabilir. Şiirde kullanılan iç içe yinelemeler kendi içinde öncelik, sonralık ve ardışıklık ilişkisine göre *ön iç içe yineleme*, *art iç içe yineleme* ve *ardışık iç içe yineleme* olarak üç grupta incelenebilir. Kendisinden önce gelen unsur eksiltilerek anlamlı bir biçimde yineleniyorsa *ön iç içe yineleme* (Örneğin: keser/eser), kendisinden sonra gelen unsura ekleme yapılarak ortaya çıkan anlamlı

4 Ünsal Özünü, *Edebiyatta Dil Kullanımları* (İstanbul: Multilingual Yayınları, 128-114 ,2001).

5 Sharon Inkelas and Zoll Cheryl, *Reduplication: Doubling in Morphology* (Cambridge: Cambridge University Press, 2005), 7-15; Stuart Davis and Tsujimura Natsuko, "Non-concatenative Derivation: Other Processes," in *The Oxford Handbook of Derivational Morphology* (Oxford: Oxford University Press, 2014), 190-191.

6 Özünü, *Edebiyatta Dil Kullanımları*, 114-128.

7 İç içe yineleme terimiyle ilgili detaylı bilgi için bk. Ahmet Çam, "Türkiye Türkçesi Manzum Atasözlerinde İç İçe Yinelemeler," *Uluslararası Türk Lehçe Araştırmaları Dergisi (TÜRKİAD)* 2, 2 (2018): 122-123, <https://doi.org/10.30563/turklad.441767>

yineleme de *art iç içe yineleme* (Örneğin: şer/beşer), üç ve daha fazla iç içe yinelemenin sıra düzeni olmaksızın bir arada olduğu örnekler de *ardışık iç içe yineleme* (Örneğin: bahane/ah/baha/hane/an/han) şeklinde tanımlanabilir.

Şiirin temel öğelerinden olan yinelemeler, Abdülfettah Rauf'un şiirlerinde oldukça sık görülen ritim ve ahenk belirleyici dil unsurlarındandır. Bu çalışmadaki amaç, Abdülfettah Rauf'un şiirlerini oluştururken sıklıkla başvurduğu yineleme türlerinin başında gelen iç içe yinelemeleri ele alarak iç içe yinelemelerin şairin eserlerindeki yansımalarını dil bilimsel bağlamda ortaya koymaktır. Çalışmada doküman inceleme yöntemiyle altı şiir kitabından elde edilecek iç içe yineleme bulguları örneklendirilecek, bunların Abdülfettah Rauf'un sanatında öne çıkan dil-düşünce ilişkisi açısından değerlendirmesi yapılacaktır. Onun şiirlerinde açıkça sezilen din, vatan, özlem, ümit gibi kavramları işlemede kullandığı sözlerde iç içe yinelemelerin rolü incelenecektir. Sonuç itibarıyla bu çalışmayla Abdülfettah Rauf'un eserlerindeki söz varlığının dil bilimsel anlamda ortaya konmasının onun duygu ve düşünce dünyasının tam olarak algılanmasına dair genel bir değerlendirme yapılacaktır.

Abdülfettah Rauf'un Şiirlerinde İç İçe Yinelemeler

“Yine Vatan İçin”de İç İçe Yinelemeler

“Yine Vatan İçin” Abdülfettah Rauf külliyyatının ilk eseri olma özelliğini taşır. Abdülfettah Rauf'un eserlerini yayımlamak üzere kurulan heyet tarafından şairin Osmanlı Türkçesiyle yazdığı otuz yedi şiir seçilmiştir. Şiirler transkripsiyon, tashih, lügat gibi süreçlerden sonra Ekim 2021'de yayımlanmıştır.⁸

8 Abdülfettah Rauf, *Yine Vatan İçin*, haz. Emre Aracı, Emrah Gökçe & Sevba Ab-

“Yine Vatan İçin”deki beyit, kıta ve bentlerden oluşturulan kırk iki şiirin yirmi dördünde toplamda altmış yerde iç içe yineleme örneği tespit edilmiştir:

Ön iç içe yinelemeler:

*Peygamber bizlere müjdelere **verdi***

*İslâmlar seninle murâda **erdi**⁹*

Öksüzlerin âvâzını duy nâlelerinde

*Çağlar vatanın gözyaşı **şelâlelerinde***

Gâzîlerinin dîn ü vatan uğruna akmuş

*Kutsal kanının rengini gör **lâlelerinde**¹⁰*

*Dertten anlar kalemim dertlerimi **dinlettim***

*Bir ağaç parçasıyken derdim ile **inlettim***

Ey beyâz sahîfeler yazdım kara yazımı

Bu kara bahtın kara yazısıyla kirlettim¹¹

Art iç içe yinelemeler:

*Bakarım göklere de Hâlık'ımı **yâd** ederim*

*Arz-ı hâl eyleyerek derd ile **feryâd** ederim¹²*

*Ma'sûmdum evet ben barınırken **eşiğim**de*

*Bir suçlu gibi bağladılar öz **beşiğim**de*

dula (Üsküp: IDEFE Yayınları, 2021), 6.

9 Rauf, *Yine Vatan İçin*, 67.

10 Abdülfettah Rauf, *Yine Vatan İçin*, 19.

11 Abdülfettah Rauf, *Yine Vatan İçin*, 56.

12 Abdülfettah Rauf, *Yine Vatan İçin*, 13.

Şöyle diye böyle diye çok hendese **kurdum**

Hülyâ ile bin elbise kendimce **dokurdum**¹³

Ben de Yûsuf gibi bî-cürm ü kabahattim **âh**

Beni de mahbese atmış idi **a'dâullâh**¹⁴

1.1.3. Ardışık iç içe yinelemeler:

Bir bakın san'at u irfânda cihâna üstâd

Kahramân cedlerimin hamle-i **şâhânesine**

Bir de baksan köle rûhlu bugünün nesline **âh**

Neye takdîr edeceksin bakacaksın **nesine**¹⁵

Müslümâna derd ü mâtemhâne olmuş bir **vatan**

Sînesinde kalmasın bir zevkini asla tadan

Gözleri çıksın bu suçsuz millete kem göz **atan**

Ömrü zehrolsun bu ma'sûm millete semm **katan**¹⁶

Mest oluyor gönüller, bu zevke bir göz **baksa**

Bu güzellik süzülüp gönlüme toptan **aksa**

Rüzgârıyla çıldırılmış döner döner ortada

Ağaçlarla beraber gönlümde girdi **raksa**¹⁷

13 Abdülfettah Rauf, *Yine Vatan İçin*, 32.

14 Abdülfettah Rauf, *Yine Vatan İçin*, 70.

15 Abdülfettah Rauf, *Yine Vatan İçin*, 12.

16 Abdülfettah Rauf, *Yine Vatan İçin*, 24.

17 Abdülfettah Rauf, *Yine Vatan İçin*, 37.

“Zulmetten Nûra”da İç İçe Yinelemeler

Fettah Efendi külliyyatının ikinci kitabı olan “Zulmetten Nûra”daki şiirler, ilk kitapta olduğu gibi kurulan heyet tarafından seçilmiş ve aynı yöntemle hazırlanmıştır. Şubat 2022’de yayımlanan ve iki bölümden oluşan eserde altmış yedi şiir ve muhtelif zamanlarda yazılan yirmi bir kıta ile iki beyit yer almaktadır.¹⁸ Bu eserde toplamda yüz seksen beş noktada iç içe yineleme örneği bulunur ve bazıları şunlardır:

Ön iç içe yinelemeler:

*Feleğin kahrı eser eyledi **can-gâhımıza***

*Kimse rahmeylemedi sîne yakan **âhımıza***¹⁹

*Son ışıklar serperek batmaktadır eyvâh **güneş***

*Yaslı elvânı batan ikbâlîme olmakta **eş***²⁰

*Taksîrimi tedkîk ederek **yokladım** eyvâh*

*Âvâre zebûn sînemi hep **okladım** eyvâh*

Kâbil mi gazâ tek başına milyara karşı

*Artık yetişir derdlerimi sakladım eyvâh*²¹

Art iç içe yinelemeler:

*Beş on aslan doğururdu bu vatanda her **ana***

*Gönderirdi gülerek gâh o yana gâh bu **yana***

18 Abdülfettah Rauf, *Zulmetten Nura*, haz. Emre Aracı, Emrah Gökçe & Sevba Abdula (Üsküp: IDEFE Yayınları, 2022), 7.

19 Abdülfettah Rauf, *Zulmetten Nura*, 41.

20 Abdülfettah Rauf, *Zulmetten Nura*, 52.

21 Abdülfettah Rauf, *Zulmetten Nura*, 109.

*Geçti mi hamleye artık buna kimler **dayana***

Ki bu arslanlar ile tâ kuşatıldı Viyana²²

Seni takdîs ediyor etme bunu istiskâl

*Seni ey beklediğim devr-i mübîn-i **ikbâl***

Seni kalbiyle şu'ûruyla ve rûhuyla bu hâl

*Seni kutlar seni ey umduğumuz **istikbâl**²³*

*Sarpsa da korkma sakın her yokuşun bir **düzü** var*

*Sarsa da yılma sakın her gecenin **gündüzü** var²⁴*

Ardışık iç içe yinelemeler:

Ağlama ey deli gönlüm ki büyüktür yaratan

*Seni öldürmeyecektir bu onulmaz **yaradan***

*Gün gelir kaldıracak zulmeti elbet **aradan***

*Lütfu bir ak gün esirger mi şu bahtı **karadan**²⁵*

*Hamle-i şiddetime açtı kapı Kuds ile **Şâm***

*Itr-ı irfânım ile doldu cihânlarda **meşâm***

*Bizi hep böyle mi miskîn sanıyorsun a **paşâm!***

*Bir zamânlar okudu şarkımızı subh ile **şâm**²⁶*

22 Abdülfettah Rauf, *Zulmetten Nura*, 18.

23 Abdülfettah Rauf, *Zulmetten Nura*, 25.

24 Abdülfettah Rauf, *Zulmetten Nura*, 27.

25 Abdülfettah Rauf, *Zulmetten Nura*, 13.

26 Abdülfettah Rauf, *Zulmetten Nura*, 16.

*Uyan oğlum kulu olma bu sefîl **meykedenin***

*Ver kulak âhına Hakk'a seni da'vet **edenin***

*Kanın arslan kanı bak dağ gibi gürbüz **bedenin***

*Sana yalnız o mübârek cânı lâzım **dedenin**²⁷*

“Garami Parçalar”da İç İçe Yinelemeler

Abdül Fettah Rauf'un Nisan 2022'de “Garami Parçalar” adıyla yayımlanan üçüncü kitabı; şiirler, beyitler-gazeller-şarkılar ve kıtalar olmak üzere üç bölümden oluşmaktadır.²⁸ Bu eserde tespit edilen yetmiş yedi iç içe yinelemeden bazıları şöyledir:

Ön iç içe yinelemeler:

*Ne hâcet va'd u te'mîne **yemîne***

*Emînemsin perî-peyker **Emîne!**²⁹*

*Gül feminde dişleri **düirdânesi***

*Halk içinde Hâlık'ın bir **dânesi**³⁰*

*Şâhlar kul olur dîde-i **şâhânelerinde***

*Bir görse güzeller kapanır **hânelerinde**³¹*

27 Abdül Fettah Rauf, *Zulmetten Nura*, 20.

28 Abdül Fettah Rauf, *Garami Parçalar*, haz. Emre Aracı, Emrah Gökçe & Sevba Abdula (Üsküp: IDEFE Yayınları, 2022), 9.

29 Abdül Fettah Rauf, *Garami Parçalar*, 25.

30 Abdül Fettah Rauf, *Garami Parçalar*, 92.

31 Abdül Fettah Rauf, *Garami Parçalar*, 175.

Art iç içe yinelemeler:

İşve-kârım âteş-i aşkınla **yandım** merhamet!
 Cevrine artık yeter sustum **dayandım** merhamet!
 Ben seni sevdim evet ... **sandım** merhamet
 Nâz u istiğnâ yeter artık **usandım** merhamet!³²

Asker diyerek esîrim **öyle**
 Gâlib olamam gazanfer olsam
 Ey yâr-ı meniş-fürûş **söyle**
 Satvetle nasıl muzaffer olsam³³

Sevdâ dolu geçmişlerini **andı** şu gönlüm
 Yâdınla yine işte **kanatlandı** şu gönlüm³⁴

Ardışık iç içe yinelemeler:

Kuşlar ötüyor, ben tütüyorken beni **bekle**
 Elbette bahârın tadı vardır **kelebekle**
 Bir ölmüşe bir parça hayât neş'esi **ekle**
 Kudsiyyeti var ufk u semânın da **melekle**
 Ey tâze çiçek gül bana hülyâmı **çiçekle**³⁵

Hem-dem-i leyl ü nehârım yâr-i **vicdânım** mısın
 Mahrem-i kalb-i hazînim mûnis-i **cânım** mısın
 Mutlakâ sensiz kalırsam istemem bir **ân** hayât

32 Abdülfettah Rauf, *Garami Parçalar*, 149.

33 Abdülfettah Rauf, *Garami Parçalar*, 20.

34 Abdülfettah Rauf, *Garami Parçalar*, 68.

35 Abdülfettah Rauf, *Garami Parçalar*, 84.

*Ben de bilmem sevgilim cânım mı **cânânım** mısın³⁶*

*Ye'sden soğumuş kalbime parlar **âteşim** ol*

*Öksüzlüğümün hüznünü giydir bir **eşim** ol*

Rûhumda bahârlar açacak rûh-ı hayâtım

*Gönlümde seherler saçacak bir **güneşim** ol³⁷*

“Vardar”da İç İçe Yinelemeler

2022 yılının Eylül ayında Abdülfettah Rauf'un dördüncü şiir kitabı yayımlanmıştır. “Vardar” adlı bu eserde daha çok şairin yaşadığı bölgeyle ilgili kaleme aldığı şiirlerden oluşmaktadır. İki bölümden oluşan kitabın ilk bölümünde şiirler, ikinci bölümünde ise beyitler, gazeller ve kıtalara yer verilmiştir.³⁸ Eserde tespit edilen toplam yüz yirmi üç iç içe yinelemeden bazıları şöyledir:

Ön iç içe yinelemeler:

*Asıl bir îmânın feyzini **çağlamış***

*Hep onun nâmına gülmüş, **ağlamış**³⁹*

*Kalbinde taşıyan **büyük** İstanbul*

*Târîhin düşünde bir **yük** İstanbul⁴⁰*

36 Abdülfettah Rauf, *Garami Parçalar*, 177.

37 Abdülfettah Rauf, *Garami Parçalar*, 138.

38 Abdülfettah Rauf, *Vardar*, haz. Emre Aracı, Emrah Gökçe & Sevba Abdula (Üsküp: IDE-FE Yayınları, 2022), 7.

39 Abdülfettah Rauf, *Vardar*, 26.

40 Abdülfettah Rauf, *Vardar*, 27.

Ormanlara baktım çemeni yaprağı **solmuş**
 Dolmuş da mezârla dolu bir makbere **olmuş**
 Solgun sararan yaprağı yerlerde **saçılmış**
 Her yerde birer kabır-i hazîn ağzı **açılmış**⁴¹

Art iç içe yinelemeler:

Mekke'nin ufkunda ilkin **parlayan**
 İlâhî nûrları hep **toparlayan**⁴²

Kahramân cedlere bir **ezâdır** bu
 Miskîn bir ümmete hem **sezâdır** bu⁴³

Ömrün şu bir ân neş'esine neş'e **denir** mi?
 Yıllarca çekilmiş şu elemeler **ödenir** mi?⁴⁴

Ardışık iç içe yinelemeler:

Düştüm yoktur bir **kaldıran**
 Hâlîme yok bir **aldıran**
 Düşmen değil sözde lâkin
 İtler gibi çok **saldıran**⁴⁵

Sözü asla **çiçeklemem**
 Doğruya bir şey **eklemem**

41 Abdülfettah Rauf, *Vardar*, 96.

42 Abdülfettah Rauf, *Vardar*, 26.

43 Abdülfettah Rauf, *Vardar*, 36.

44 Abdülfettah Rauf, *Vardar*, 65.

45 Abdülfettah Rauf, *Vardar*, 47.

*Ben şu halka tapan halktan
Hakka yarar şey **beklemem**⁴⁶*

*Artık ne gözüüm var kara kaşta kara **gözde**
Artık ne de sevdâ âteşi parlıyor **özde**
Hissim gibi, gönüm gibi her şey'i sönük ölgün
Hep aşk u hayâtın adı kaldı bana **sözde**⁴⁷*

“Na’t ve Münâcât”ta İç İçe Yinelemeler

Şubat 2023'te yayımlanan “Na’t ve Münâcât” şiir kitabının birinci bölümü Fettah Efendi'nin Allah, tevhit, münacat ve Hz. Muhammed için kaleme aldığı şiirlerden oluşmaktadır, ikinci bölümünde ise gazeller ve kıtalar yer almaktadır.⁴⁸ Eserde tespit edilen altmış iki iç içe yinelemeden bir kısmı şunlardır:

Ön iç içe yinelemeler:

*Sür sürme-i îkânını kör **gözlere** yâ Rab
Ver feyz-i ulûhiyyetini **özlere** yâ Rab⁴⁹*

*İlminde senin cihândan evvel
Bir sûret-i **bî-vücûd** idim ben
Dîvân-ı kaderde pek mükemmel
Bir zıll-i azîm-i **cûd** idim ben⁵⁰*

46 Abdülfettah Rauf, *Vardar*, 48.

47 Abdülfettah Rauf, *Vardar*, 87.

48 Abdülfettah Rauf, *Na’t ve Münâcât*, haz. Emre Aracı, Emrah Gökçe & Sevba Abdula (Üsküp: IDEFE Yayınları, 2022), 7.

49 Abdülfettah Rauf, *Na’t ve Münâcât*, 36.

50 Abdülfettah Rauf, *Na’t ve Münâcât*, 46.

Ben ömrümün eyyâmını gaflet ile **çaldım**
Her sâ'ati bir neşve-i fânî için **aldım**⁵¹

Art iç içe yinelemeler:

Doğduk diyoruz bizleri yâ Rab var eden **kim**
Öldük diyoruz istemeden kim bize **hâkim**⁵²

Tutmaz oluyor nâzlı **eller**
Toprakta yatar nice **emeller**
Geçmişteki şâh sarâylarından
Kalmış mı o muhteşem **temeller**⁵³

Ebvâb-ı ulûma eyvâh kilit eyvâh **asılır** mı?
Âyât-ı Hudâ üstüne yâ Rab **basılır** mı?⁵⁴

Ardışık iç içe yinelemeler:

Her nâzlı çiçek sarardı **soldu**
Bin şems-i emel doğup yok **oldu**
Bin meclisi düzdü bozdu devrân
Binlerle kadeh boşaldı **doldu**⁵⁵

51 Abdülfettah Rauf, *Na't ve Münâcât*, 70.

52 Abdülfettah Rauf, *Na't ve Münâcât*, 23.

53 Abdülfettah Rauf, *Na't ve Münâcât*, 40.

54 Abdülfettah Rauf, *Na't ve Münâcât*, 54.

55 Abdülfettah Rauf, *Na't ve Münâcât*, 39.

*Bedr ile şirki hemân bel kemiğinden **kırdı***

*Bâtıla hakkın ulu satvetini **haykırdı***

İki el altı ele karşı savaşırmıştı o gün

*Bir kılınç üç kılınç parçaladı hep **kırdı**⁵⁶*

*Yurdumuzda ism-i Ahmed'le ufuklar **inlesin***

*Nağme-i tevhîdi yurdumdan melekler **dinlesin***

Susmasın âfâkımızda savt-ı nûşîn-i ezân

*Nağme-i Allâhu ekber'le minârât **inlesin**⁵⁷*

“Ey Yurdum”da İç İçe Yinelemeler

“Ey Yurdum” adıyla yayımlanan eser, Fettah Efendi külliyyatının son şiir kitabıdır. 2023 yılında yayımlanan ve iki bölümden oluşan eserde altmış şiir ve on üç kıta yer alır. Bu eserde toplamda yüz elli yerde iç içe yineleme örneği bulunur ve bazıları şunlardır:

Ön iç içe yinelemeler:

*Ömrümde bütün dîn ile irfâna **çalıştım***

*Ebnâ-yı vatan nâmına her kahra **alıştım**⁵⁸*

*Süzerim hâli bütün işte diyânet **pâmâl***

*Bakarım safha-i âtîyi görünmez **âmâl**⁵⁹*

56 Abdülfettah Rauf, *Na't ve Münâcât*, 81.

57 Abdülfettah Rauf, *Na't ve Münâcât*, 62.

58 Abdülfettah Rauf, *Ey Yurdum*, haz. Emre Aracı, Emrah Gökçe & Sevba Abdula (Üsküp: IDEFE Yayınları, 2023), 19.

59 Abdülfettah Rauf, *Ey Yurdum*, 42.

*Sever evet şu büyük yurtsever de **milletini**
Fakat çapuldur o aşkın sorarsan **illetini***⁶⁰

Art iç içe yinelemeler:

*Yıldızlı ufuklarda sabâh akşâm **okurken**
Bir nesc-i ilâhiyle yüreklerde **dokurken***⁶¹

*Âlemde yakın **uzak** olurmuş
Sevdikleriniz **tuzak** olurmuş*

*Ma'sûm görünen ne kanlı cânî
Vardır ki yakar o bunca cânî*⁶²

*Kıydı büyük Adnân'a kıydı gaddâr **eliyle**
Boğdu büyük îmânı taşan küfrün **seliyle**
Başol denen bir köpek verdi ölüm cezâsı
Türk'ün sehâ ipiyle ödenmişti gazâsı*⁶³

Ardışık iç içe yinelemeler:

*Bu yerler bir zamân çok nâzenîndi pek **mukaddesti**
Gelen her ses zamîri neş'elerle müjdeler **sesti**
Fakat birdenbire dehşet-nümâ bir gird-bâd **esti**
Bütün yurdu mahvetti bütün ümmîdleri **kesti***

60 Abdülfettah Rauf, *Ey Yurdum*, 93.

61 Abdülfettah Rauf, *Ey Yurdum*, 21.

62 Abdülfettah Rauf, *Ey Yurdum*, 44.

63 Abdülfettah Rauf, *Ey Yurdum*, 137.

*Ne yerlerde emelden iz ne de gökler **meded-resti***⁶⁴

*Îlâhî dîn ü Kur'ân'ın sezâ-yı **ihtirâm** olmaz*

*Diyenler Müslümanım hükm-i Furkânî'ye **râm** olmaz*

*Yürekler taş kesilmiş kâbil-i fehîm-i **merâm** olmaz*

*Diyorlar Müslümanız gel kelâm olmaz selâm olmaz*⁶⁵

*İskender'in âyinesi dünyâ çapı bir **göz***

*Bin derd ü safâ fikr u hafâ mahşeri bir **öz***

Her çizgide bin fâcî'anın levhası bir yüz

*Âhengini kalblerden alan mevceli bir **söz***⁶⁶

SONUÇ

Abdülfettah Rauf gerek lügat bilgisiyle gerekse söz hazinesinin genişliğiyle Türkçenin inceliklerine vakıf olan bir şairdir. Bu nedenle şiirleri ses, ritim ve ahenk bakımından oldukça zengindir. Onun şiir anlayışında ve dil kullanımında yinelemeli yapıları sıkça kullanması hızlıca şiir tasarlayabilen bir şair olmasında mutlaka etkili olmuştur.⁶⁷ Abdülfettah Rauf'un şiirde etkileyiciliği, kalıcılığı, akıcılığı sağlama yollarından biri olarak kullandığı yinelemeler, kuşkusuz onun sanatsal şahsiyetinin oluşmasında son derece etkili olan Mehmet Akif'in şiirlerinde de sıkça yer alır:

64 Abdülfettah Rauf, *Ey Yurdum*, 14.

65 Abdülfettah Rauf, *Ey Yurdum*, 45.

66 Abdülfettah Rauf, *Ey Yurdum*, 106.

67 Nedim Emin, "Üsküplü Cavit Bey ile Mülakat," *Köprü Dergisi*, 56 (2013): 31-35.

*Ey koca Şark, ey ebedî **meskenet!**
 Sen de kımıldanmaya bir niyet **et.**
 Korkuyorum, Garb'ın elinden yarın,
 Kalmayacak çekmediğin **mel'anet.**⁶⁸*

*Ben ezelden beridir hür yaşadım, hür **yaşarım.**
 Hangi çılgın bana zincir vuracakmış, **şaşarım!**
 Kükremiş sel gibiyim: Bendimi çiğner **aşarım;**
 Yırtarım dağları, enginlere sığmam **taşarım.***

*Ruhumun senden, İlâhi, şudur ancak **emeli:**
 Değmesin mabedimin göğsüne nâ-mahrem **eli;**
 Bu ezanlar ki şehâdetleri dinin **temeli**
 Ebedî, yurdumun üstünde benim **inlemeli.**⁶⁹*

Abdülfettah Rauf'un şiirlerinde görülen iç içe yinelemeler, okuyucuda veya dinleyicide "Göğsümüzle tutarız düşse bütün *Balkanlar/Azmimizle aşarız boğsa bütün *al kanlar*"⁷⁰ örneğinde apaçık görüldüğü üzere belli tasarımların, yargıların vurgulanmasını sağlarken bunun yanında belli bir ritim meydana getirmek üzere kurgulanmıştır. Şair, ses ile düşünceyi birleştirmiş, dil becerisini kullanarak da ortaya bir çağrışım zenginliği çıkarmıştır.*

Fettah Efendi'nin şiirlerinde din, vatan, özlem, ümit gibi kavramlarla ilgili sözler şiirlerinde belirgin bir şekilde görülür. Abdülfettah Rauf çok sevdiği Üsküp ve Makedonya'daki çeşitli

68 Mehmet Akif Ersoy, *Mehmet Akif Ersoy Şiir Külliyyatı: Safahat* (Ankara: Türkiye Büyük Millet Meclisi, 2021), 98.

69 Ersoy, *Mehmet Akif Ersoy Şiir Külliyyatı: Safahat*, 105-106.

70 Abdülfettah Rauf, *Zulmetten Nura*, 32.

mekânları şiirlerinde sıklıkla işlemiştir. Ondaki vatan sevgisi, çoğu zaman Üsküp ve Makedonya sınırlarını aşar ve Mısır, Cezayir, Tataristan gibi farklı Müslüman coğrafyalarını da kapsar. Şairin, vatanı kendisine yurt olarak görüp sevmesinin yanında, ondaki değişime üzülmelerinden kaynaklanan şefkatle karışık bir vatan sevgisi de şiirlerde öne çıkar.⁷¹ “Bir gülistân olacak mezbele dönmüş bu vatan” dizesinin ardından gelen *gözyaşımız/taşımız/aşımız/başımız*⁷² şeklindeki iç içe yinelemeleri tam da şairdeki vatan olgusunu açıklamak için kendi kaleminden çıkan dikkat çekici bir örnektir.

Abdülfettah Rauf'un duyarlılığıyla Üsküp'ün her köşesiyle ayrı bir gönül bağı kurmuştur. “Ey Yıldırım'ın bizlere bir *andacı* Üsküb/Çıktın elimizden bu kadar pek *acı* Üsküb”⁷³ dizelerinde iç içe yinelenen *andacı* ve *acı* sözleri şairdeki Üsküp algısının hem bir hatıra hem de bir acı olduğunu apaçık vurgulamaktadır. Fetah Efendi için özellikle “Vardar” nehri, onun vatan sevgisinin bir göstergesi olarak şiirlerinde önemli bir yer tutar. Şair, çok sevdiği vatanın tam ortasından geçen Vardar nehri karşısında sık sık tefekküre dalar ve bu nehre karşı şiirler söyler. Bu nehir onun için “sırdaş”tır. Kendisiyle “hasbihâl edilen”dir.⁷⁴ “Bir gözyaşı sükûnu ile Vardar'ın” dizesinin devamında Vardar'ı *akar/yakar/kanat takar*⁷⁵ şekliyle tasvir etmesi de nehrin şairin duygu dünyasındaki etkisini ortaya koymaktadır. Ona göre Vardar kimi zaman *akar* ve bu tavrıyla şairi hislendirir kimi zaman da geçmişi, acıları hatırlatır onu *yakar* kimi zaman ise özgürlük olgusunu pekiştirerek kuş gibi *kanat takar*.

71 Zeki Gürel, *Abdül Fettah Rauf Efendi* (Ankara: Berikan Yayınevi, 2023), 262.

72 Abdülfettah Rauf, *Zulmetten Nura*, 13.

73 Abdülfettah Rauf, *Yine Vatan İçin*, 19.

74 Gürel, *Abdül Fettah Rauf Efendi*, 233-262.

75 Abdülfettah Rauf, *Yine Vatan İçin*, 34.

“Kalbime Bak Kalbime!” adlı şiirinde hâl tasvirini samimi bir biçimde dile getiren şairin ümidi de ümitsizliği de iç içe yinelenmelerle ortaya çıkar. Şairin kalbi *çağlar/ağlar/ömrümü bağlar* sözleriyle ortaya konmuştur.⁷⁶ Bu da şairin duygu dünyasında kimi zaman coşkun kimi zaman mahzun kimi zaman da durgun olduğunu göstermek için kaleme dökülmüştür. Ayrıca “Ye’sin karanlığında boğuldu hep *âmâlim*/Başka nasıl diyeyim bugün işte *pâmâlim*” dizeleriyle kendisindeki ümitsizliği ortaya koyarken dervişane bir alçak gönüllülükle nefsin hor gördüğünü *âmâlim/pâmâlim* iç içe yinelenmesiyle hissettirmektedir.

Abdülfettah Rauf’un şiirlerinde yinelenen söz varlığı dil bilimsel anlamda ele alındığında *ân/hicrân/Kur’ân, yâd/feryâd, ikbâl/istikbâl, anmak/inanmak, diyâr/yâr/ağyâr, uyar/duyar, isyân/nisyân, penâgâh/âh, çağlatmak/ağlatmak/dağlatmak, ân/amân/zamân, engîn/zengîn/rengîn* vb. şeklinde görülen iç içe yinelenmelerin şairin dili kullanım gücünü, yaşam biçimini, duygu ve düşünce dünyasını yansıttığı anlaşılmaktadır.

“Zulmetten Nûra”da yüz seksen beş; “Ey Yurdum”da yüz elli; “Vardar”da yüz yirmi üç; “Garami Parçalar”da yetmiş yedi; “Na’t ve Münâcât”ta altmış iki; “Yine Vatan İçin”de ise altmış yerde iç içe yinelenme örneğinin tespit edilmiş olması, Abdülfettah Rauf’un sanatında yinelenen kavramsal çağrışımların sürekli ve tutarlı birlikteliğini göstermesi açısından önemli bir referanstır. Sonuç itibarıyla Abdülfettah Rauf’un düşüncesini dile getirirken dilin imkânlarını sonuna kadar kullanarak pratikliği sanatsal bakışla harmanlaması, onun oldukça dikkat çekici özelliklerinden biri olarak karşımıza çıkmaktadır.

76 Abdülfettah Rauf, *Garami Parçalar*, 31.

KAYNAKÇA

- Aksan, Doğan. *Cumhuriyet Döneminden Bugüne Örneklerle Şiir Çözümlerleri*. Ankara: Bilgi Yayınevi, 2003.
- Aksan, Doğan. *Şiir Dili ve Türk Şiir Dili*. Ankara: Engin Yayınları, 2006.
- Çam, Ahmet. “Türkiye Türkçesi Manzum Atasözlerinde İç İçe Yinelemeler.” *Uluslararası Türk Lehçe Araştırmaları Dergisi (TÜRKCLAD)* 2(2), (2018): 119-128. <https://doi.org/10.30563/turklad.441767>
- Davis, Stuart and Natsuko, Tsujimura. “Non-concatenative Derivation: Other Processes.” *The Oxford Handbook of Derivational Morphology*, eds. Rochelle Lieber & Pavol Stekauer.. Oxford: Oxford University Press, 2014, s. 190-218.
- Emin, Nedim. “Üsküplü Cavit Bey ile Mülakat.” *Köprü Dergisi*, 56. Nisan-Mayıs-Haziran (2013): s. 31-35.
- Ersoy, Mehmet Akif. *Mehmet Akif Ersoy Şiir Külliyyatı: Safahat*. Yayına Hazırlayan: Necmettin Turinay. Ankara: Türkiye Büyük Millet Meclisi, 2021.
- Gürel, Zeki. *Abdül Fettah Rauf Efendi (Hayatı-Sanatı-Eserleri)*. Ankara: Berikan Yayınevi, 2023.
- Haspelmath, Martin. *Understanding Morphology*. London: Arnold, 2002.
- Inkelas, Sharon and Cheryl Zoll. *Reduplication: Doubling in Morphology*. Cambridge: Cambridge University Press, 2005.
- Özünlü, Ünsal. *Edebiyatta Dil Kullanımları*. İstanbul: Multilingual Yayınları, 2001.
- Abdulfettah Rauf. *Yine Vatan İçin*. Haz. Emre Aracı, Emrah Gökçe & Sevba Abdula, Üsküp: IDEFE Yayınları, 2021.
- . *Zulmetten Nûra*. Haz. Emre Aracı, Emrah Gökçe & Sevba Abdula. Üsküp: IDEFE Yayınları, 2022.
- . *Garâmî Parçalar*. Haz. Emre Aracı, Emrah Gökçe & Sevba Abdula. Üsküp: IDEFE Yayınları, 2022.
- . *Vardar*. Haz. Emre Aracı, Emrah Gökçe & Sevba Abdula. Üsküp: IDEFE Yayınları, 2022.
- . *Na't ve Münâcât*. Haz. Emre Aracı, Emrah Gökçe & Sevba Abdula. Üsküp: IDEFE Yayınları, 2023.

———. *Ey Yurdum*. Haz. Emre Aracı, Emrah Gökçe & Sevba Abdula. Üsküp: IDEFE Yayınları, 2023.

Rubino, Carl. “Reduplication: Form, function and distribution.” *Studies on Reduplication*, ed. Bernhard Hurch. Berlin, New York: De Gruyter, 2005, s. 11-29.